

ФОРМУВАННЯ МІЖСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Світлана Кірсанова

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

Статтю присвячено аналізу феномену формування міжособистісних взаємин студентської молоді в умовах полікультурного середовища закладу вищої освіти педагогічного напряму. Наведено різні трактування понять «полікультурне середовище», «взаємини»; розглянуто також інші споріднені поняття – «взаємодія», «стосунки», «відносини» тощо. Схарактеризовано особливості полікультурного середовища закладу освіти.

Аннотация:

Кирсанова Светлана. Формирование межличностных отношений студенческой молодежи в поликультурном пространстве учреждений высшего образования. Статья посвящена анализу феномена формирования межличностных взаимоотношений студенческой молодежи в поликультурном пространстве высшего учебного заведения педагогического профиля. Приведены различные трактовки понятий «полікультурное пространство», «взаимоотношения»; рассмотрены также другие сродные понятия – «взаимодействие», «отношения» и т. д. Охарактеризованы особенности поликультурной среды учебного заведения. Подняты вопросы педагогических принципов, функций, целей межкультурного образования, в частности, формирование личности, готовой к жизнедеятельности в поликультурной среде, к жизни в мире и согласии с людьми разных национальностей, а также к развитию поликультурного равновесия в образовательном процессе. Положения о подготовке студентов и формировании их личности должны, по мнению автора, основываться на приоритетах общечеловеческих ценностей, необходимости формирования коммуникативной мультикультурной компетентности, планетарного мышления, понимания и чувства личности как неотъемлемой части единого и взаимосвязанного мира, формирования позитивных межличностных отношений студенческой молодежи в многонациональной среде. Иными словами, высшая школа должна быть сконцентрирована на решении главной задачи – воспитать не только высококвалифицированного для своей отрасли знаний специалиста, но и специалиста такого уровня культуры, способного реализовать позитивные межличностные отношения в условиях мультикультурной среды. В статье также рассмотрены некоторые подходы к объяснению понятий научного исследования.

Resume:

Kirsanova Svitlana. Formation of Students Interpersonal Relations in the Multicultural Area of Higher Educational Establishments

The article is devoted to consideration of the phenomenon of forming of student youth interpersonal relations in multicultural space of higher educational institution of pedagogical profile. Different interpretations of the notions "multicultural space" and "relationships" are considered. The author considers other similar concepts of "interaction", "relations", etc. The peculiarities of multicultural environment of an educational institution are characterized. The article deals with the issues of pedagogical principles, functions, goals of intercultural education, which aims to form a personality ready for life in a multicultural environment, to live in peace and harmony with people of different nationalities, as well as to develop a multicultural balance in the educational process. According to the author, the provisions of the students training and the formation of their personality should be based on the priorities of universal values, the need for the formation of communicative multicultural competence, planetary thinking, understanding and feeling of personality as an integral part of a single and interconnected world, the formation of positive interpersonal relationships between students in a multi-ethnic environment. In other words, the higher school should be focused on the main task - to bring up not only a highly qualified specialist for its branch of knowledge, but also a specialist of such a level of culture, capable of implementing positive interpersonal relationships in a multicultural environment. The author considers some approaches to the clarification of the scientific research concepts.

Ключові слова:

міжособистісні взаємини; полікультурне середовище; заклад вищої освіти; простір міжкультурного діалогу.

Ключевые слова:

межличностные отношения; поликультурная среда; учреждение высшего образования; пространство межкультурного диалога.

Key words:

interpersonal relations; multicultural environment; higher educational institution; space of intercultural dialogue.

Постановка проблеми. Полікультурність суспільного середовища вимагає від кожного громадянина здатності до міжособистісної взаємодії й шанобливого ставлення до культурних цінностей інших народів. Тому дедалі гострішою стає необхідність цілеспрямованої підготовки молодого покоління до міжкультурної взаємодії в полікультурному й динамічному світі. Вирішальна роль у виконанні цього завдання належить формуванню міжособистісних взаємин студентської молоді в умовах полікультурного середовища закладу вищої освіти.

Україна є поліетнічною державою, на території якої проживають представники понад 130 національностей, тому проблема міжнаціональних відносин для України є вкрай актуальною.

Останнім часом серед науковців термін «полікультурність» використовується для визначення багатокультурності й багатоетнічності певного суспільства. Термін почав набувати самостійного значення на початку 70-х років ХХ сторіччя й вживався здебільшого в освітній сфері, реалізуючись у двох напрямках: створення

системи освіти для меншин задля забезпечення рівних умов існування їхніх культур та створення такої системи виховання, за якої пріоритетним напрямом було б виховання взаємоповаги та толерантного ставлення один до одного між представниками різних релігійних, культурних та мовних груп.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвитку теорії взаємовідносин присвячені численні наукові дослідження, у яких окреслена проблема розглядається під різними кутами зору. Фундаментальне значення для нашого дослідження мають праці Б. Ананьєва, В. Бехтерева, О. Лазурського, В. М'ясищева, у яких наведено загальну характеристику міжособистісних стосунків, розкрито їх структуру й функції.

Питання формування культури міжособистісних відносин порушує у своїх працях С. Яшник; формування толерантних відносин – Я. Довгополова; особливості формування міжособистісних відносин студентів технічних закладів вищої освіти – Т. Сергійчик.

Проте сам процес формування міжособистісних відносин студентів закладів вищої освіти педагогічного профілю не був предметом спеціального дослідження, недостатньо вивчені педагогічні умови, що забезпечують ефективність цього процесу, його структура. У нашій статті поняття «взаємини» розглянуто щодо взаємодії між суб'єктами педагогічного процесу, а поняття «ставлення» – щодо спрямованості дії на об'єкт або суб'єкт полікультурного середовища. Відносини особистості формуються та змінюються під впливом кількох груп факторів, серед яких особлива роль належить особистісним і груповим факторам становлення системи відносин між людьми.

Формулювання цілей статті. Мета і завдання дослідження: висвітлити окремі аспекти формування міжособистісних взаємин студентської молоді в умовах полікультурного середовища закладу вищої освіти, уточнити й розглянути різні підходи до визначення основних понять дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. На позначення міжособистісних відносин уживають термін «взаємини» з тим, щоб акцентувати, що міжособистісні відносини є результатом взаємного сприйняття, пізнання, впливу, оцінювання.

Серед понять «стосунки», «міжособистісні відносини», «взаємини», «міжгрупові відносини» найширшим є поняття «стосунки», що розглядається як психологічний зв'язок суб'єкта з об'єктом (це може бути сам суб'єкт, інша людина, предмети зовнішнього світу або соціальна група). Поняття «міжособистісні відносини» охоплює стосунки між людьми, а

«міжгрупові відносини» – відносини між соціальними групами. Поняття «взаємовідносини» відображає якість сформованих відносин, а саме – їх взаємність, ступінь симетричності.

Виокремлюють два типи відносин особистості: ті, що засновані на безпосередніх стосунках між людьми, та опосередкованого характеру – соціальні відносини.

Особливий тип відносин становлять суспільні відносини як взаємозв'язки між соціальними спільнотами та їх властивостями, що виникають у процесі спільної діяльності. Цей вид відносин можна класифікувати відповідно до сфери аналізу: класові, національні, групові, сімейні (на рівні соціальних спільнот); виробничі, навчальні, театральні (на рівні зайнятих тією або іншою діяльністю груп); міжособистісні (на рівні взаємозв'язків між людьми в групах); внутрішньоособистісні (емоційно-вольові настанови суб'єкта щодо когось-небудь іншого).

Сучасна людина перебуває на «межі» культур, а взаємодія вимагає від неї діалогічності, розуміння, поваги до культурної ідентичності інших людей, тож у процесі спілкування з «іншим» і виявляється взаємодія індивіда з соціально певними ролями, цінностями, нормами і звичаями, настановами й очікуваннями. Соціальний запас знань, накопичений у процесі міжкультурної комунікації, виступає умовою прийняття й розуміння «іншого», спілкування з ним і надає в розпорядження людини схеми типізації, необхідні для багатьох щоденних справ і, як наслідок, обумовлює формування її особистісного «Я» на основі балансу між індивідуальною та громадянською ідентичністю [4].

Для характеристики поліетнічного середовища зазвичай використовуються терміни «багатонаціональне суспільство», «багатонаціональна країна» та ін. Однак суспільства, до складу яких входять різні етнічні групи, національні меншини, доцільніше розглядати як поліетнічне середовище, що сприяє виявленню тенденцій і закономірностей, які виявляються в різні періоди його функціонування.

Сутність полікультурного середовища можна визначити як сукупність суспільних матеріальних і духовних умов існування та діяльності людини, що утворюються в просторі проживання й комунікації представників багатьох етнічних груп і, відповідно, характеризуються одночасним використанням різних мов, традицій, звичаїв тощо. Поняття «полікультурне середовище» якнайкраще демонструє, як у культурі в діалектичний спосіб поєднуються національне й загальнолюдське, із найкращих досягнень національних культур складається загальнолюдська культура.

На думку О. Гриви, полікультурне освітнє середовище являє собою духовно насичену атмосферу міжособистісних контактів, що зумовлює світогляд, стиль мислення й поведінки включених у неї суб'єктів і стимулює потребу прилучення до загальнонаціональних і загальнонародських духовних цінностей. Установа з багатокультурним контингентом, що охоплює різновіковий, багатонаціональний і різноконфесійний педагогічний та учнівський склад, покликана задовольнити освітні, соціокультурні й адаптивні потреби старшокласників [4].

Ми поділяємо погляд Н. Якси на визначення поняття «полікультурність», яке дослідник розуміє як систему соціально-духовних цінностей, спрямованих на формування та відтворення різноманітних багатогранних зв'язків і взаємин між представниками різних національностей з метою всебічної гармонізації відносин та загального прогресу, а також як спроможність освіти й виховання навчити молодих людей сприймати різноманіття культур, репрезентувати культуру як складний процес взаємодії всіх типів локальних культур, створити умови для формування толерантності й розвитку інтеркультурної комунікації [8, с. 276].

На думку Н. Якси, професійна підготовка майбутнього вчителя має бути наповнена культурними смислами й бути полікультурною за своїм змістом. Вона може бути ефективно реалізована в певному регіоні за таких умов: урахування регіональних тенденцій, природно-географічних, соціально-географічних, соціально-економічних, соціально-демографічних особливостей регіону, які безпосередньо впливають на його освітню політику; створення у ЗВО особистісно розвивальної системи навчання; демократичної атмосфери щодо реалізації свобод та прав людини; формування мотивації до міжкультурної взаємодії; набуття знань, умінь та навичок міжкультурної взаємодії; розвиток ціннісно-сміслової сфери особистості, зокрема позитивних моральних особистісних якостей; створення цілісного полікультурного освітнього простору в регіоні; суб'єктивізація та діалогізація освітнього простору на засадах толерантності й міжкультурної взаємодії [8]. Оскільки ми розглядаємо студента в педагогічному університеті, то ці думки дотичні до нашої проблематики.

Сучасні вітчизняні й зарубіжні вчені проблему формування міжособистісних взаємин розглядали в різних аспектах: роль цього феномену в досягненні особистістю успіху у сфері спілкування (П. Вацлавик, В. Вілмот, Є. Головаха, М. Ніколс, Г. Чайка); сутність і змістові аспекти культури взаємин (Л. Бутенко, М. Горлач, П. Козловський, М. Левківський, О. Назаренко,

Л. Сохань); дослідження емоційної основи й мотивів взаємин (І. Бех, Л. Божович, Т. Кириленко); виховання етики взаємин і культури спілкування (В. Білоусова, І. Мачуська, Н. Щуркова); з'ясування ролі вчителя у вихованні позитивних взаємин між школярами (І. Дубровіна, Ю. Костюшко, В. Лозовцева, Л. Фрідман). Також заслуговують на увагу наукові дослідження, спрямовані на вивчення й формування культури різних взаємин, зокрема взаємин батьків і молодших школярів (І. Сіданич), культури взаємин між представниками різних статей (С. Вихор, І. Мачуська, І. Мезеря).

Можливість полікультурного діалогу стає реальною тільки за умов рівності, свободи й здатності до самовираження його суб'єктів. Цей процес має бути взаємним, що досягається здатністю до емпатії, готовністю прислухатися до думки інших. У «Білій книзі з інтеркультурного діалогу» зазначено, що діалог з тими, хто ігнорує або відмовляється від нього, є неможливим, однак це не звільняє відкриті й демократичні суспільства від необхідності постійно надавати можливості для діалогу. З іншого боку, діалог із представниками культурних спільнот, які готові брати участь в інтеграційних процесах, але не поділяють цінностей іншої сторони, може стати відправним пунктом тривалішого процесу взаємодії, унаслідок якої можна досягнути домовленостей у питанні важливості цінностей прав людини, демократії та їх практичного застосування [3]. Усе це сприятиме політичній, економічній, соціальній і культурній інтеграції європейської та світової спільнот, створенню умов для вільного розвитку особистості в умовах толерантності й взаємоповаги.

Культура міжнаціональних відносин, на думку А. Абсалямової, характеризується такими показниками, як: високий рівень сприйняття національно особливого й загальнокультурного; негіпертрофована національна ідентифікація та рефлексія; адекватне сприйняття етнічного образу світу; усвідомлена спрямованість спілкування й колективної діяльності з людьми різних національностей, ухвалення ідей мультикультуралізму; передавання позитивного досвіду міжнаціональної взаємодії дітям; уміння запобігати міжнаціональним конфліктам у дитячому середовищі [1, с. 7].

Полікультурність середовища, що оточує індивіда, вимагає від нього:

- знання понад однієї мови;
- ознайомлення з різними культурами народів світу;
- відкритості свідомості й діяльності до нових діалогів і нових контактів;
- толерантного ставлення до представників інших культур.

З іншого боку, полікультурність середовища містить і низку загроз для процесу соціалізації особистості, головними серед яких є:

- ускладнена самоідентифікація;
- хаотична адаптація до соціального оточення;
- внутрішньоособистісний хаос як наслідок цих процесів, який може спричинити й хаос міжособистісний, внутрішньосупільний;
- загроза викривленого вивчення мов і, як наслідок, поширення «суржику» тощо [2, с.13].

Відомий український учений М. Євтух розглядає поняття «простору міжкультурного діалогу», під яким він розуміє поле, у межах якого відбуваються контакти, спілкування, зв'язки, відносини як між носіями різних культур, так і самих культур, або ж між їхніми елементами. На думку вченого, досягнення й розуміння простору буде більш адекватним, якщо розглядати його з погляду фізичного (й до певної міри географічного) структурування, у якому реалізується діалог і відбувається обмін культурною інформацією, а також її змістове структурування. Фізичний вияв простору міжкультурного діалогу – це насамперед вулиці, ринки, магазини, будинки, у яких живуть носії різних культур, робочі місця, навчальні заклади та інші освітні установи, молодіжні та спортивні клуби, культурні та соціальні центри, релігійні установи, музеї, бібліотеки тощо [5, с. 3].

Вивчення іноземних мов, на думку М. Євтуха, стає сприятливим середовищем для формування простору міжкультурного діалогу, оскільки в його процесі відбувається нарощення знань про інші народи, має місце акумуляція культурницької інформації, яка за відповідних умов стає могутнім стимулом і рушієм діалогу. «Адже знання про інших знімає бар'єри в спілкуванні з ними, у вигляді якого у межах фізичного простору продукується простір інтелектуальний. Він, не маючи суто свого просторового виміру, дає змогу індивідууму акумулювати інформацію, таким чином, опосередковано залучаючи його до діалогу, а, вступаючи в процес безпосередньої взаємодії з іншими, перетворюється на активного актора з потужним силовим полем впливу» [5, с. 3].

Мовний процес у полікультурному середовищі, що тісно пов'язаний із світоглядом людини, є підґрунтям сучасного стилю мислення студентів і важливим складником інтелектуальної загальнокультурної основи їхньої діяльності та формування комунікативних міжособистісних взаємин загалом.

Під «менеджментом міжкультурного діалогу» В. Євтух розуміє «структуроване управлінське явище процесу взаємодії культур чи то їх елементів, носіями яких є представники різних культурницьких традицій». Дослідники

феномену взаємодії, скажімо, міжетнічної, зокрема з проявами конфліктних ситуацій, у її менеджменті виділяють дві форми: 1) вищий рівень (top-down conflict management); 2) нижчий рівень (bottom-up conflict management) [9]. До першого належать усі заходи, які ініціюються, здійснюються й контролюються владними структурами; до другого – ті, що ініціюються й здійснюються звичайними акторами, серед яких – прості громадяни, об'єднані в громадські організації (неурядові), а також ті, що перебувають поза будь-якими об'єднаннями. Тут, вочевидь, виявляється така схема організації, а, відповідно, й спрямованість вибудовування силового поля самого діалогу як однієї з найбільш поширених форм взаємодії: у першому прикладі – згори донизу, а в другому – знизу догори. Найвищу ефективність діалогу буде забезпечено за умови, якщо ці рухи не вступатимуть у конфронтацію і рух знизу знаходитиме підтримку інституалізованих структур влади (можливо, у вигляді законів, спеціальних програм, заходів, фінансової підтримки), а рух згори потраплятиме в річище розуміння, сприйняття й довіри до нього.

На думку П. Кендзьора, процес формування сприятливого для виявів полікультурного різноманіття освітньо-виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу визначається такими чинниками:

1. Політика навчального закладу, спрямована на уникнення дискримінації за будь-якою ознакою під час навчання, оцінювання учнів, залучення їх до різноманітних заходів.

2. Формальні та неформальні правила співжиття всіх учасників навчально-виховного процесу, оскільки вони визначають його загальний клімат. Якщо моральні цінності, манера спілкування, які панують у школі, сприяють повазі культурних відмінностей, то вихованці, які становлять у школі культурну меншість, відчують себе захищеними.

3. Методики, що забезпечують процес полікультурного виховання в навчальному закладі та їх практичне втілення. Вихованці здебільшого найкраще вчаться на прикладах міжкультурної взаємодії, тому щоденне застосування інтерактивних форм і методів виховання в закладі загальної середньої освіти чинить великий вплив на позитивне сприйняття особистістю культурного розмаїття.

Автор підкреслює важливість різних чинників, необхідних для повноцінного входження особистості в полікультурне середовище (соціальні інститути, такі, як сім'я, навчальний заклад, культурно-просвітницькі інституції, засоби масової інформації, органи місцевого самоврядування й місцевої влади).

Створити освітньо-виховне середовище міжкультурної взаємодії означає надати місце для однакової участі, розвитку самовираження представників різних культурних спільнот, обміну думками та взаємопроникненню. Це вимагає погодження щодо спільних правил ведення діалогу та обміну думками [6, с. 96].

За даними наукових досліджень, взаємодія між людьми може бути визначена як міжособистісна, якщо: 1) у взаємодії бере участь невелика кількість осіб (у нашому прикладі – студентська група майбутніх учителів); 2) це безпосередня взаємодія, тобто її учасники

перебувають у просторовій близькості, мають можливість бачити, чути, торкатись один одного, легко здійснюють зворотний зв'язок; 3) це особисте спілкування, учасники якого визнають незамінність, унікальність партнера, зважають на особливості його емоційного стану, самооцінки, особистісних характеристик [7].

Висновки. Отже, сучасна вища освіта має бути зорієнтована на виконання головного завдання – підготовку не лише компетентного фахівця, а й гідного представника своєї нації, здатного реалізувати позитивні міжособистісні взаємини в умовах полікультурного середовища.

Список використаних джерел

1. Абсаламова Я. В. The Role of Intellectual Mobility in the Professional Self-Realization of the Teacher. *Інноваційні тенденції підготовки фахівців в умовах полікультурного та мультилінгвального глобалізованого світу*: зб. тез доповідей II Міжвузівської наук.-практ. конф. (11 квітня 2017 р., м. Київ). Київ: КНУТД, 2017. С. 93.
2. Бахіча Е. Е. Формування толерантності майбутніх вихователів в умовах полікультурного середовища вищого навчального закладу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород: УжНУ, 2011. № 20. С. 13–16.
3. Біла книга з міжкультурного діалогу Ради Європи. URL: <http://www.ucipr.kiev.ua/publications/4580> (дата звернення: 20. 11.2019).
4. Грива О. А. Толерантність молоді в полікультурному середовищі: монографія. Київ: Вид-во Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 2007. 275 с.
5. Євтух В. Міжкультурний діалог: ефективний конструкт інтегративного розвитку поліетнічних суспільств. *Політичний менеджмент*. 2009. № 3. С. 3–13.
6. Кендзьор П. І. Полікультурний вимір навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2014. № 1 (278). С. 96–102.
7. Кручек В. А. Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування: навчальний посібник. Київ: ДАККіМ, 2010. 273 с.
8. Якса Н. В. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: ЖДУ імені І. Франка, 2011. С. 276–288.
9. Managing Hatred and Distrust: The Prognosis for Post-Conflict Settlement in Multiethnic Communities in the Former Yugoslavia / Edited by Nenad Dimitrijevic and Petra Kovacs. Budapest, 2004. P. XXV.

References

1. Absalamova Ya.V. (2017) The Role of Intellectual Mobility in the Professional Self-Realization of the Teacher. *Innovative Tendencies in Professional Pedagogics in the Minds of Polycultural and Multilingual Globalized World*: thesis of II Interuniversity Conference. (2017, Kyiv). K. : KNUITD, P. 93. [in Ukrainian].
2. Bakhicha E.E. (2011) Forming tolerance of future teachers in a multicultural environment of a higher education institution. *Science book of Uzhgorod National University: Series "Pedagogy. A Social Work."* Uzhgorod: UzhNU, № 20. P.13-16. [in Ukrainian].
3. A White book from the Intercultural Dialogue of a European Council. - [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.ucipr.kiev.ua/publications/4580>. [in Ukrainian].
4. Hrivya O.A.(2007) Tolerance of young people in a semi-cultural medium: [Monograph] K.: Issued by the National Pedagogical University named after M.P.Dragomanov. 275 p. [in Ukrainian].
5. Evtukh V .(2009) Intercultural Dialogue: Effective Structure of the Integrative Development of Flight Suspensions. *Politics Management*. № 3. P. 3–13. [in Ukrainian].
6. Kendzhior, P.I. (2014) Polykulturny vymir of educational process of educational establishment. *Scientific adviser to the European National University of Ukraine*. №1 (278). P. 96–102. [in Ukrainian].
7. Kruchek V.A. (2010) Psychological and pedagogical founders of the museum's division: an early adopter. K. : DAKKKiM. 273 p. [in Ukrainian].
8. Yaksa N. V. (2011) Profession of pedagogical illumination: Competent Publisher: monograph/ edited by O.A.Dubasenyuk. Zhytomyr: WDU im. I.Franko. P.276-288. [in Ukrainian].
9. Managing Hatred and Distrust: The Prognosis for Post-Conflict Settlement in Multiethnic Communities in the Former Yugoslavia/ Edited by Nenad Dimitrijevic and Petra Kovacs. - Budapest, 2004. P. XXV. [in English].

Рецензент: д-р філос. наук, професор Молодиченко В.В.

Відомості про автора:

Кірсанова Світлана Станіславівна

Karrissiamercado77@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,

Запорізька обл., 72312, Україна

doi: 10.33842/22195203/2019/23/36/40

Матеріал надійшов до редакції 24. 11. 2019 р.
Прийнято до друку 20. 12. 2019 р.

Information about the author:

Kirsanova Svitlana Stanislavivna

Karrissiamercado77@gmail.com

Melitopol Bohdan Khmelnytsky

State Pedagogical University

20 Hetmans'ka St., Melitopol,

Zaporizhia region, 72312, Ukraine

doi: 10.33842/22195203/2019/23/36/40

Received at the editorial office 24. 11. 2019.
Accepted for publishing 20. 12. 2019.